

УДК 336.71

О. М. Грабчук,

д. е. н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, УкраїнаORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8711-864X>

Т. С. Фатєєва,

магістр з фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-1083-7172>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.22.47

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЇЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

O. Hrabchuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University, Ukraine

T. Fatieieva,

Master of Science in Finance, Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University, Ukraine

RISK MANAGEMENT OF BANKING ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF CURRENT TRENDS OF ITS TRANSFORMATION

Стаття присвячена визначенню напрямів удосконалення управління ризиками банківської діяльності в контексті сучасних тенденцій трансформації банківського бізнесу. Визначено сучасні тенденції трансформації банківського бізнесу, пов'язані із зміною суспільних інститутів та впровадженням технологічних інновацій. Охарактеризовано контекстні зміни змісту основних форм банківських ризиків (кредитного, ринкового, операційного, репутаційного, легального, регуляторного). Проаналізовано переваги та недоліки методів оцінки банківських ризиків та запропоновано послідовність формування внутрішньобанківської системи оцінювання ризиків, яка дасть змогу адаптувати банку до сучасних тенденцій трансформації банківського бізнесу. У процес формування внутрішньобанківської системи оцінювання ризиків запропоновано включити формування внутрішньобанківської класифікації ризиків; розробку процедур їх систематичного моніторингу; формування систем комунікації та звітності щодо оцінки ризиків; формування внутрішньої системи контролю ризиків; автоматизацію процесів оцінки та контролю ризиків; удосконалення методичного забезпечення та підвищення професійної кваліфікації співробітників; взаємодію з регуляторами; оцінку зовнішніх умов та кризових впливів. Визначено відповідні напрями перетворення системи управління банківськими ризиками за її основними компонентами.

The article is devoted to the determination of directions for improvement of banking risk management in the context of modern trends in the transformation of banking business. The following methods were used in this research: structural decomposition (analysis of the components of the banking risk management system), analysis (identification of modern trends in the transformation of banking business, analysis of the advantages and disadvantages of banking risk assessment methods), synthesis (development of the sequence of formation of an intrabank risk assessment system, determination of directions for improvement of the components banking risk management systems). Modern trends in the transformation of the banking business associated with changes in social institutions and the introduction of technological innovations have been identified. The contextual changes in the content of the main forms of banking risks (credit, market, operational, reputational, legal, regulatory) are characterized. The advantages and disadvantages of banking risk assessment methods are analyzed and the sequence of formation of an intrabank risk assessment system is proposed, which will give the bank

an opportunity to adapt to modern trends of the transformation of banking business. In the process of formation of an intrabank risk assessment system, it is proposed to include the formation of an intrabank risk classification; development of procedures for their systematic monitoring; formation of communication and reporting systems for risk assessment; formation of an internal risk control system; automation of risk assessment and control processes; improvement of methodological support and improvement of professional qualifications of employees; interaction with regulators; assessment of external conditions and crisis influences. The corresponding directions of the transformation of the banking risk management system according to its main components have been determined: development and individualization of the risk management policy; ensuring compliance of the risk management policy with regulatory requirements; development and implementation of internal risk management procedures; innovativeness of banking business technologies; development of business continuity.

Ключові слова: фізики банківської діяльності, трансформація банківського бізнесу, ідентифікація ризиків, оцінювання ризиків, система управління ризиками, стратегія розвитку банку.

Key words: banking activity risks, banking business transformation, risk identification, risk assessment, risk management system, bank development strategy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасне банківське середовище характеризується високим рівнем невизначеності, на яку безпосереднім чином впливають глобалізація економіки, швидкий технологічний розвиток, зміни в законодавстві та регулюванні, економічні кризи. Реалізуються також системні ризики і загрози неекономічного характеру (війна, порушення геополітичної стабільності, пандемія COVID-19, глобальні кліматичні зміни). Соціологи відзначають також трансформацію цивілізаційних засад, суспільних інститутів, зміну парадигми суспільного мислення. Всі ці процеси визначили швидку трансформацію банківського бізнесу у світі.

Одним із найбільш яскравих перетворень діяльності банків стала необхідність більш комплексного та активного управління ризиками, які поступово набувають нового змісту та посилюються. Управління ризиками стає ключовою складовою стратегічного управління банком, оскільки визначає фінансову ефективність діяльності банків, їх фінансову стійкість та ліквідність. Відтак, існує потреба в удосконаленні систем управління ризиками банківської діяльності в контексті врахування нових викликів та сучасних тенденцій трансформації банківського бізнесу. Ця проблема має важливе наукове та практичне значення, оскільки успішне управління ризиками є необхідною умовою збереження стабільності та конкурентоспроможності банків у глобальному фінансовому середовищі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемі функціонування системи управління ризиками у банківських установах присвячена значна кількість наукових праць українських та зарубіжних науковців. Серед них праці, присвячені: теоретичним засадам формування системи ризик менеджменту у банках (Н. І. Демчук, Е. В. Добровольська, А. О. Єпіфанов, О. О. Карась, С. М. Козьменко, Л. О. Примостка, С. С. Серьогін, О. О. Чуб); обґрунтуванню оцінювання банківських ризиків (Н. І. Волкова, Т. А. Васильєва, М. Crouhy, D. Galai, В. Hu, Y. Wu, J. P. Koeplin, P. Lele); управлінню ризиками окремих напрямів діяльності чи окремих операцій (С. М. Павлюк, А. М. Мороз, О. А. Шаповал) тощо. Окремі з цих публікацій присвячені управлінню ризиками банківської діяльності в умовах кризи (В. В. Бобиль, О. Д. Вовчак, S. Karafolas, V. Stergiou). Однак питанню трансформації банківського бізнесу та відповідному удосконаленню управління банківської діяльності присвячено набагато менше праць, що й визначає актуальність даної статті.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даної статті є визначення напрямів удосконалення управління ризиками банківської діяльності в контексті сучасних тенденцій трансформації банківського бізнесу. Задля досягнення мети дослідження використано методи: структурної декомпозиції (аналіз компонентів системи управління ризиками банківської діяльності), аналізу (визначення сучасних тенденцій трансформації банківського бізнесу,

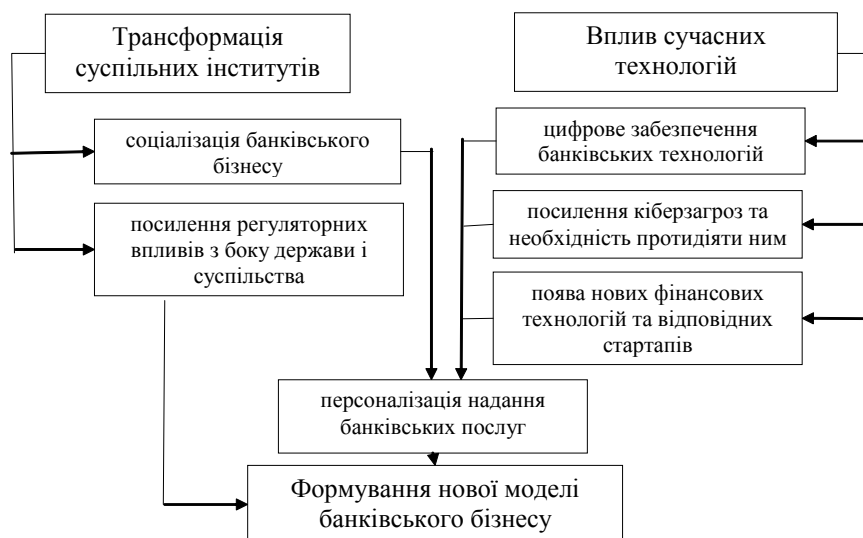

Рис. 1. Сучасні тенденції трансформації банківського бізнесу

аналіз переваг та недоліків методів оцінювання банківських ризиків), синтезу (розробка послідовності формування внутрішньобанківської системи оцінювання ризиків, визначення напрямів удосконалення компонентів системи управління ризиками банківської діяльності).

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасна банківська сфера стикається зі складнішими та непередбачуваними викликами, ніж будь-коли раніше. Глобалізація економіки, швидкий темп технологічного розвитку, зміни в законодавстві та регулюванні, а також економічні кризи — усі ці фактори створюють серйозні загрози для діяльності банків. Це підтверджується у статті [9], в якій зазначається, що нині фіксується нестабільність, поєднана із труднощами у описі цих змін. Водночас відбуваються суттєві перетворення й у самому банківському бізнесі. До головних трансформацій банківського бізнесу слід віднести (рис. 1) [5; 4]:

— перетворення, пов'язані із зміною суспільних інститутів;

— соціалізація банківського бізнесу — в межах цієї тенденції банки декларують свою соціальну відповідальність не тільки стосовно залучення фінансових ресурсів, а й при впровадженні соціальних та екологічних критеріїв при виборі пріоритетних напрямів інвестиційної та кредитної діяльності, фінансуванні проєктів розвитку територіальних громад. Існування такої тенденції визначає зменшення суто фінансової ефективності активних банківських операцій та посилення їх соціальної значущості. Водночас зазначена тенденція відобра-

жає загальносуспільну спрямованість на формування постіндустріальної парадигми мислення;

— посилення регуляторних впливів з боку держави і суспільства — в межах цієї тенденції банки не просто виконують регуляторні вимоги держави і центрального банку щодо формування капіталу та використання ресурсів. Вони стали активними учасниками процесу фінансового моніторингу, не тільки виконуючи вимоги регулятора, а й впроваджуючи власні системи внутрішнього фінансового моніторингу, свої системи стандартів та критеріїв визначення підозрілих фінансових операцій. Звичайно, це призводить до зростання витрат на адміністрування роботи банків та залучення додаткових ресурсів;

— перетворення, пов'язані із сучасними технологіями:

— цифрове забезпечення банківських технологій — в межах цієї тенденції банки активно використовують технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн і аналітика даних для поліпшення своїх послуг та процесів. Цифрові канали обслуговування, такі як мобільні додатки та онлайн-банкінг, стають все більш популярними серед клієнтів. Усталені банківські послуги надаються все більш оперативно, набувають нової форми;

— посилення кіберзагроз та необхідність протидіяти ним — в межах цієї тенденції банки стикаються з необхідністю захищати свої системи та дані від кібератак. Вони інвестують у розробку міцних кібербезпечних заходів, використовують біометричну аутентифікацію та інші передові методи для забезпечення безпеки своїх клієнтів. Забезпечення кібербезпеки є

тим більш важливим для банків, чим більше вони використовують новітні технології для надання банківських послуг;

— поява нових фінансових технологій та відповідних стартапів — в межах цієї тенденції банки змушені конкурувати з новими гравцями на ринку, які пропонують новаторські рішення в галузі платежів, кредитування, інвестицій та інших фінансових послуг. Багато банків співпрацюють з фінтех-стартапами або навіть створюють свої власні фінтех-підрозділи для забезпечення конкурентоспроможності на ринку банківських послуг. Зокрема, у праці [10] зазначається "За останнє десятиліття фінансові технології зробили внесок у доступ, зручність і безпеку фінансових послуг для роздрібних користувачів. Тим часом штучний інтелект, хмарні сервіси та інші технології перетворюються на оптові ринки в різних сферах, таких як торгівля на фінансових ринках, регуляторні та наглядові технології (regtech і supertech). З'явилося багато нових компаній, які постачають нові технології для задоволення попиту споживачів, і більшість чиновників вказують на те, що цифрова трансформація є стратегічним пріоритетом для фінансового сектора".

Зазначені тенденції призвели до суттєвої трансформації банківського бізнесу, індивідуалізації банківських послуг, нових банківських стратегій. Нині банківська сфера просулась в епоху значних зрушень, де технології, інновації та змінені очікування клієнтів грають важливу роль у формуванні майбутнього банкінгу.

Тенденції трансформації банківського бізнесу також посилюють невизначеність банківської діяльності, що призвело до необхідності удосконалення управління ризиками [7]. Існуючі банківські ризики набувають нової форми, це утруднює їх ідентифікацію та оцінювання. Ідентифікація ризиків дає змогу банкам зрозуміти можливі загрози, які можуть виникнути у різних сферах їхньої діяльності та прийняти необхідні заходи для їхнього управління. Для України та інших країн, економіка яких перебуває у кризовому стані, трансформація банківського бізнесу накладається на проблеми у функціонуванні фінансово-кредитної системи, що також вплинуло на фінансову стійкість банків та посилює ризики банківської діяльності [9].

Одним із найважливіших факторів банківської діяльності є належне управління ризиками, а потім адекватне фінансування бізнесу із зовнішніх джерел [8]. Зазвичай у діяльності банків виникають наступні види ризиків [11]:

— кредитний ризик — це ризик неповернення кредитів боржниками. Банки позичають гроші клієнтам, існує завжди ймовірність, що частина цих грошей може бути неповернена через фінансові труднощі або недобросовісність позичальника. Водночас нині банки конкурують за позичальників та надають кредити різними способами, з використанням новітніх технологій. Це визначає неможливість чи утруднення перевірки чи/та документального підтвердження кредитоспроможності позичальника. Суттєво підвищує рівень кредитного ризику і кіберзлочинність;

— ринковий ризик — це ризик змін в ринкових цінах, який може впливати на вартість активів та пасивів банку. Ринкові зміни можуть включати в себе зміни ставок, валютних курсів та цін на фінансові інструменти. Рівень ринкового ризику останнім часом суттєво зріс внаслідок зростання невизначеності економічного середовища в цілому, появи глобальних ризиків та загроз;

— операційний ризик — це ризик, пов'язаний зі недоліками у технології чи перебігу здійснення банківських операцій. Операційний ризик можуть спричинити збої в системах, процедурах, технічні неполадки, шахрайство, недостатня навченість персоналу, неправильні процедури. Окрім зазначених факторів на операційний ризик нині суттєво впливає залежність банківських операцій від нових фінтехнологій, протоколи функціонування розрахункових систем, їх фізична цілісність та рівень захисту від кібератак;

— репутаційний ризик — це ризик втрати довіри клієнтів та інвесторів через негативну публічність, скандали, невдачі в обслуговуванні клієнтів або інші події, які можуть негативно вплинути на репутацію банку. Зважаючи на вимоги регулятора стосовно здійснення фінмоніторингу операцій та клієнтів, банки повинні відстежувати значну кількість фінансової та нефінансової інформації та інколи порушувати банківську таємницю. До зростання репутаційного ризику призводить і витік та оприлюднення банківської інформації внаслідок хакерських атак;

— легальний та регуляторний ризик — це ризики, пов'язані зі змінами в законодавстві та регулюванні банківської діяльності. Зміни в правових нормах можуть вимагати від банку внесення змін у його бізнес-модель або процедури. Так, впровадження рекомендацій FATF (стосовно протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом та фінансуванню терор-

Переваги	Метод, його призначення	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> – детальне вивчення кредитної історії позичальника; – висока точність в оцінці кредитного ризику 	<p>Кредитний аналіз <i>Застосовується для оцінки індивідуальних кредитних операцій</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – залежність від якості та обсягу використовуваної інформації; – тривалість та трудомісткість аналізу
<ul style="list-style-type: none"> – оцінка ризиків та загроз діяльності банку, його здатності адаптуватись до стресових ситуацій; – отримання кількох сценаріїв реакції банку на реалізацію стресових ситуацій 	<p>Стрес-тестування <i>Застосовується для розробки та обґрунтування управлінських рішень</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – обмежена точність отриманих результатів; – неповнота сценарних характеристик
<ul style="list-style-type: none"> – балансування ефективності та ризиковості банківських операцій; – аналіз джерел та факторів ризику у банківській діяльності 	<p>Оцінка вартості збереження капіталу <i>Застосовується для визначення оптимальної величини та структури капіталу для покриття ризиків</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – значний обсяг вихідної статистичної інформації з високою якістю; – складні інструменти опрацювання вихідної інформації
<ul style="list-style-type: none"> – високий рівень внутрішнього контролю ризиків; – адаптація оцінки ризиків до умов і специфіки діяльності банку 	<p>Внутрішні системи контролю ризиків <i>Застосовується для оцінки і контролю ризиків в реальному часі</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – потреба у постійному моніторингу та оновленні технічного забезпечення та бази даних; – високий рівень залежності від якості внутрішньобанківських процедур

Рис. 2. Переваги та недоліки основних методів оцінювання банківських ризиків

Джерело: розроблено на основі [7, 11].

ризму) визначило суттєві зміни у банківських процедурах та збільшило витрати банків. Посилення вимог регулятора стосовно стійкості банків визначило необхідність пошуку додаткових фінансових ресурсів тощо;

— екологічний та соціальний ризики — ці ризики пов'язані з негативним впливом банківської діяльності на навколишнє середовище або суспільство. Наприклад, інвестиції в проекти, які можуть призвести до забруднення навколишнього середовища, можуть стати причиною репутаційних та фінансових втрат. Відтак банки змушені відмовлятися від привабливих з фінансової точки зору, але негативних для екології проектів. Соціально значущі проекти, в яких банки беруть участь на засадах партнерства, як правило, є неприбутковими. Крім того, суспільство все більше сприймає діяльність банків через призму їх значення для забезпечення розвитку економіки, отож результативність діяльності банків оцінюється перш за все як наслідок виконання ними макроекономічних функцій.

Таким чином, сучасні тенденції трансформації банківського бізнесу надають комплекс-

ного характеру всім основним банківським ризикам, що утруднює їх оцінювання.

Оцінювання банківських ризиків — це процес визначення масштабу та потенційних втрат, які можуть виникнути внаслідок ризикових ситуацій. Оцінювання ризиків важливе для того, щоб банк міг оцінити величину ризику, який він приймає, та розробити рішення щодо його управління. Для ефективного вимірювання ризиків банки використовують різні методи та підходи. Кожен із методів оцінювання банківських ризиків має свої переваги та недоліки (рис. 2), їх комплексне застосування може частково взаємно компенсувати існуючі недоліки. Зважаючи на складність об'єкту оцінки та його комплексність, застосування кожного з методів потребує залучення висококваліфікованих фахівців та специфічного програмного забезпечення, що також утруднює визначення кількісних параметрів ризиків.

Це лише кілька методів оцінки ризиків банківської діяльності, існує багато інших підходів, які можуть бути використані в різних ситуаціях. Важливо враховувати, що жоден метод не є універсальним і повним. Комбінація декількох

Рис. 3. Формування внутрішньобанківської системи оцінювання ризиків

Джерело: розроблено на основі [3, 1].

методів може бути найбільш ефективною для оцінки ризиків банківської діяльності. Крім того, важливо постійно оновлювати та адаптувати методи оцінки ризиків залежно від змін у ринкових умовах та регуляторному середовищі.

Удосконалення оцінювання ризиків повинно здійснюватись у кожному окремому банку та може включати в себе етапи (рис. 3).

Для якомога більш актуальної та точної оцінки ризиків банк повинен мати свою власну систему класифікації ризиків, в межах якої ризики будуть згруповані не тільки за джерелами їх виникнення, а й з урахуванням імовірності виникнення у діяльності банку та обсягу можливих наслідків. Необхідним є формування власної матриці ризиків чи їх типології.

На основі сформованої типології розробляється системний, уніфікований підхід для оцінки ризиків та сукупність процедур щодо їх моніторингу. Ця система процедур стає основою:

- розробки звітності при відстежуванні ризиків та відповідної ділової комунікації;
- формування внутрішньої системи контролю ризиків.

Автоматизація процесів моніторингу, оцінки та контролю ризиків є також основою для постійного оновлення бази даних щодо їх величини та удосконалення відповідного методичного забезпечення. Автоматизовані системи моніторингу, контролю та оцінки ризиків

потребують залучення висококваліфікованих фахівців, що робить необхідним постійне підвищення кваліфікації працівників банку.

Необхідним елементом внутрішньобанківської системи оцінювання ризиків є врахування зовнішніх факторів та їх впливу на реалізацію ризиків банківської діяльності. На ризики банківської діяльності першочергово впливають зміни регуляторних вимог та зовнішні ризики монетарного характеру.

Застосування передових технологій та аналітичних інструментів дає змогу банкам проводити більш точний та швидкий аналіз ризиків. Основою є робота з даними (Big Data), застосування аналітики якої дає глибші інсайти в фінансовий стан клієнтів та ринкові тенденції. Використання штучного інтелекту, машинного навчання та аналізу Big Data допомагає виявляти складні залежності та тенденції великих обсягів даних, що може служити основою для більш дієвих стратегій управління ризиками.

Загалом, удосконалення методичного забезпечення оцінювання ризиків в банківській діяльності вимагає комплексного підходу, який включає в себе використання передових технологій, навчання персоналу, використання аналітики Big Data та співпрацю з регуляторами. Це допомагає банкам залишатися конкурентоспроможними та стійкими в умовах постійних змін у світі фінансів. Удосконалення методичного забезпечення оцінювання ризиків дозволить банкам впевнено стояти перед невиз-

наченістю та ефективно управляти ризиками, забезпечуючи стабільність та надійність своєї діяльності в умовах постійних змін у світі фінансів.

Удосконалення процедур оцінювання ризиків забезпечує більш точні та надійні результати, які дозволяють банкам приймати обґрунтовані рішення щодо управління ризиками. Банк розробляє політику та процедури, які визначають, які дії потрібно вжити для управління конкретними ризиками. Внутрішньо-банківські документи чітко встановлюють правила та процедури для працівників банку щодо управління ризиками. Банк встановлює контрольні механізми, які дозволяють слідкувати за рівнем ризиків та ефективністю застосованих стратегій. Це може включати в себе внутрішній аудит, моніторинг та звітність, які допомагають визначити, наскільки успішно впроваджуються та дотримуються заходи щодо управління ризиками.

Управління ризиками є невід'ємною частиною стратегічного управління банком. Правильно спроектовані та ефективно впроваджені стратегії управління ризиками [6] допомагають банкам забезпечити стабільність та надійність своєї діяльності, що є ключовим для залучення довіри клієнтів та інвесторів. Публічна довіра є однією з найцінніших валют для будь-якого банку. Вона виникає з переконання клієнтів, інвесторів та громадськості в тому, що банк є надійним, стабільним та готовим вирішувати фінансові виклики навіть у найскладніших умовах. Довіра українців до власних банків є надзвичайно низькою, складає тільки 20 %. Повністю довіряють українським банкам тільки 3%. Відповідний показник, наприклад, у Чехії перебуває на рівні 80 % [2]. Забезпечити зростання довіри до банківських установ можна, крім іншого й за рахунок формування виваженої політики управління ризиками.

Ефективне перетворення системи управління банківськими ризиками за компонентами можна охарактеризувати наступним чином:

— розробка та індивідуалізація політики управління ризиками — політика управління ризиками банківської діяльності повинна відповідати специфічним потребам і вимогам кожного окремого банку та, водночас, враховувати сучасні тенденції трансформації банківського бізнесу. Спрямованість політики управління ризиками може варіюватися в залежності від того, які види ризиків діяльності є домінуючими;

— забезпечення відповідності політики управління ризиками регуляторним вимогам —

банківські процедури оцінювання та управління ризиками повинні відповідати вимогам регулятора з урахуванням необхідності не тільки попередити виникнення збитків від ризиків, а й можливості здійснення через банк "сумнівних" операцій;

— розробка і впровадження внутрішніх процедур управління ризиками -банківський бізнес в межах банку повинен бути організований таким чином, щоб процедури всіх операцій та документообіг за ними давали змогу відстежувати ризики діяльності банку;

— оцінка ідентифікованих ризиків — у банку повинні бути впроваджені методичне забезпечення та необхідні процедури для якісної та кількісної оцінки ризиків діяльності;

— систематичний моніторинг ризиків — у банку повинен здійснюватися постійний моніторинг ризиків, включаючи виявлення змін у ринковому середовищі, аналіз фінансової звітності клієнтів та регулярне оновлення баз даних;

— інноваційність технологій банківського бізнесу — постійний моніторинг інновацій у сфері банківських послуг повинен стати невід'ємною часткою життя банківської установи, враховуватись у перспективних планах стратегії розвитку бізнесу;

— залучення зовнішніх експертів — співпраця з консультантами та аудиторськими компаніями для забезпечення незалежного огляду та оцінки ризиків повинна мати регулярний та систематичний характер, а їх експертна думка враховуватись при удосконаленні банківських процедур;

— резервування капіталу — резерви повинні не тільки відповідати вимогам регулятора, а забезпечувати покриття потенційних збитків внаслідок ризиків;

— диверсифікація активних операцій — принцип диверсифікації повинен стосуватись не тільки формування широкого спектру активних операцій з оптимальним співвідношенням "ризик-дохідність", а й реалізовуватись якомога ширше у межах кожної окремої групи операцій. Диверсифікація активів не виключає впровадження додаткових заходів щодо захисту від ризиків, наприклад, встановлення додаткових вимог щодо позичальників, розширення діапазону заставних активів;

— розвиток бізнес-континуїтету — необхідно забезпечити розробку планів неперервності бізнесу та резервних систем, що забезпечують продовження операцій навіть у разі кризових ситуацій. В межах бізнес-континуїтету розробляються варіанти трансформації політики

управління ризиками у разі зміни домінуючих ризиків;

— навчання та підвищення кваліфікації персоналу — підвищення кваліфікації персоналу та опанування нових технологій та процедур повинно мати систематичний та безперервний характер.

Окрім удосконалення кожного з вищенаведених компонентів системи управління ризиками банківської діяльності, банки повинні якомога більш відкрито провадити політику управління ризиками, що також позитивно вплине на їх реноме та забезпечить стабільність та результативність діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Банківська сфера нині стикається із значною кількістю викликів, обумовлених зростанням невизначеності економічного середовища та прискоренням технологічного розвитку людського суспільства. До таких викликів належать глобалізація економіки, швидкий технологічний розвиток, зміни в законодавстві та регулюванні, економічні кризи тощо. Активне впровадження інноваційних технологій у всі сфери людського життя та відповідні трансформації суспільних інститутів призвели до появи та активного зростання нових трендів банківського бізнесу. Традиційні банківські послуги набувають нових форм, реалізуються за допомогою нових технологій. Відповідно всі напрями банківської діяльності підлягають все більшій кількості ризиків (чи традиційним ризикам, що набувають нового змісту).

Трансформації підлягає й система управління ризиками банківської діяльності. Зокрема існуючі методи ідентифікації та кількісної оцінки рівня ризиків не забезпечують достатнього обґрунтування політики управління банківськими ризиками. Формування внутрішньобанківської системи оцінювання ризиків повинно мати комплексний характер і включати етапи: формування внутрішньобанківської класифікації ризиків; розробку процедур їх систематичного моніторингу; формування систем комунікації та звітності щодо оцінки ризиків; формування внутрішньої системи контролю ризиків; автоматизацію процесів оцінки та контролю ризиків; удосконалення методичного забезпечення та підвищення професійної кваліфікації співробітників; взаємодію з регуляторами; оцінку зовнішніх умов та кризових впливів. Функціонування внутрішньобанківської системи оцінювання ризиків забезпечуєть-

ся за допомогою великої бази даних, яка підлягає систематичному оновленню та модифікації.

Трансформація системи управління ризиками банківської діяльності повинна враховувати існуючі тренди розвитку банківського бізнесу і при модифікації окремих компонентів, таких як розробка та індивідуалізація політики управління ризиками, забезпечення відповідності політики управління ризиками регуляторним вимогам, розробка і впровадження внутрішніх процедур управління ризиками, інноваційність технологій банківського бізнесу, розвиток бізнес-континуїтету та інші. Модифікація кожного компоненту системи управління ризиками банківської діяльності може бути предметом подальших наукових розвідок.

Наприклад, окремим важливим напрямом досліджень є удосконалення методичного забезпечення оцінки ризиків з урахуванням їх нового змістового наповнення і оновлення технологій оцінювання. Існує потреба в удосконаленні процедур контролю ризиків, формуванні відповідного документообігу, впровадження стрес-моніторингу та інше. Оцінки потребують також вплив цифровізації, необхідності забезпечення кібербезпеки, кліматичних змін та соціальних факторів на ризиковий ландшафт банківської сфери. Усі ці напрями досліджень можуть сприяти покращенню ефективності банківської діяльності та сприяти стійкості та конкурентоспроможності банків.

Література:

1. Великі дані, вільне програмне забезпечення та відкритий код: доступні програми. ВідLinux. URL: <https://blog.desdelinux.net/uk/Доступні-програми-з-відкритим-кодом-для-вільного-використання-великих-даних/>
2. Вітка Ю. Рецепти довіри до фінансових установ. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/11/6/642331/>
3. Жарій Я. В. Інтегрований підхід до ризик-менеджменту як основа економічної безпеки банківської системи. GR та PR менеджмент в контексті економічної безпеки: Монографія. Черкаси, 2014. С. 30—54.
4. Мельник М. Джерела та причини виникнення ризику. LinkedIn. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/джерела-та-причини-виникнення-ризику-мыkola-melnyk>
5. Розпал діджитал-трансформації — навіщо тут моніторинг роботи додатків. Dynatrace. URL: <https://dynatrace.bakotech.com/digital-transformation-2022-ua>
6. Фінансова фортеця України: НБУ презентував нову Стратегію, сфокусовану на спротиві

російській агресії та відновленні країни. Нови-ни. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news>.

7. 4 Types of Financial Risk. Analytiks Steps. URL: <https://www.analyticsteps.com/blogs/4-types-financial-risk>.

8. Khalatur, S., Zhylenko, K., Masiuk, Y., Velychko, L. and Kravchenko, M. (2018). "Assessment of bank lending diversification in Ukraine". Banks and Bank Systems, Vol. 13 (3), pp. 141—150. URL: doi:10.21511/bbs.13(3).2018.14.

9. Khalatur, S., Velychko, L., Pavlenko, O., Karamushka, O. and Huba, M. (2021). "A model for analyzing the financial stability of banks in the VUCA-world conditions". Banks and Bank Systems, Vol. 16(1), pp. 182—194. URL: doi:10.21511/bbs.16(1).2021.16.

10. Khalatur, S., Pavlova, H., Vasilieva, L., Karamushka, D., Danilevica, A. (2022). "Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector". Entrepreneurship and Sustainability, Issues 9 (4), pp. 56—76. URL: [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3)).

11. What is Operational Risk? Bound.co. URL: <https://www.bound.co/blog/what-is-operational-risk>.

References:

1. VidLinux (2023), "Big Data, Free Software and Open Source: Available Applications", available at: <https://blog.desdelinux.net/uk/Доступні-програми-з-відкритим-кодом-для-вільного-використання-великих-даних/> (Accessed 15 Oct 2023).

2. Vitka, Yu. (2018), "Recipes for trust in financial institutions", Ekonomichna Pravda, available at <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/11/6/642331/> (Accessed 28 Oct 2023).

3. Zharii, Ya. V. (2014), "An integrated approach to risk management as the basis of the economic security of the banking system", GR ta PR menedzhment v konteksti ekonomichnoi bezpeky [GR and PR management in the context of economic security], Cherkasy, Ukraine, pp. 30—54.

4. Melnyk M. (2023), "Sources and causes of risk", LinkedIn, available at: <https://www.linkedin.com/pulse/джерела-та-причини-виникнення-ризиків-микола-мелник> (Accessed 12 Oct 2023).

5. Dynatrace (2023), "The instigation of digital transformation — why monitor the performance of applications here", available at: <https://dynatrace.bakotech.com/digital-transformation-2022-ua> (Accessed 25 Oct 2023).

6. NBU, news (2023), "Financial fortress of Ukraine: the NBU presented a new strategy focused on resisting Russian aggression and restoring the country", available at: <https://bank.gov.ua/ua/news> (Accessed 30 Oct 2023).

7. Analytiks Steps (2021), "4 Types of Financial Risk", available at: <https://www.analyticsteps.com/blogs/4-types-financial-risk> (Accessed 10 Oct 2023).

8. Khalatur, S., Zhylenko, K., Masiuk, Y., Velychko, L. and Kravchenko, M. (2018), "Assessment of bank lending diversification in Ukraine". Banks and Bank Systems, Vol. 13 (3), pp. 141—150. doi:10.21511/bbs.13(3).2018.14.

9. Khalatur, S., Velychko, L., Pavlenko, O., Karamushka, O. and Huba, M. (2021), "A model for analyzing the financial stability of banks in the VUCA-world conditions". Banks and Bank Systems, Vol. 16 (1), pp. 182—194, available at: doi:10.21511/bbs.16(1).2021.16 (Accessed 15 Sept 2023).

10. Khalatur, S., Pavlova, H., Vasilieva, L., Karamushka, D., Danilevica, A. (2022), "Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector". Entrepreneurship and Sustainability, Issues 9 (4), pp. 56—76. available at: [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3)) (Accessed 20 Sept 2023).

11. Bound.co (2022), "What is Operational Risk?", available at: <https://www.bound.co/blog/what-is-operational-risk> (Accessed 10 Oct 2023).
Стаття надійшла до редакції 10.11.2023 р.

<https://nauka.com.ua>

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663